

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum II. Decretalium, Per Triginta Titulos Distributum, In Quo Agitur
De Judiciis, Foro Competenti, Libelli Oblatione, Mutuis petitionibus, ...

Krimer, Ferdinand

Augustæ Vindelicorum, 1708

Articulus III. De actionibus prohibitis in feriis Sacris.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73001](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73001)

votum; talem diem celebrandi solenniter etiam in foro, & choro, obligabuntur quidem in vi voti; non in vi legis potestate jurisdictionis gubernativæ conditæ; secus est, si deinde, assensu, & potestate Ordinarii, tali die indicerentur feriæ Sacra; sed tum obligatio non tantum esset ex voto, sed etiam lege, sed Ecclesiastica.

815. Dices. 6. ergo saltem poterunt induci tales feriæ potestate laicâ per consuetudinem. Resp. cum dist. & concedo illatum, si accedat consensus Ordinarii expressus, vel tacitus; nego autem, hoc concluso. Nam, ut rectè tradit Suarez *cit. tom. 1. l. 12. c. 4. n. 5.* consuetudo, vim legis obtinens, à nemine induci potest, nisi de consensu saltem tacito, & legali ejus, qui potest expressè talem legem condere, ut pluribus dictum est *l. 1. tit. 4. de consuetud.*

ARTICULUS III.

De actionibus prohibitis in feriis Sacris.

816. EX actionibus, aliæ sunt serviles, & mechanicæ; aliæ liberales: de utroque genere agunt Theologi morales in præceptis primæ tabulæ; nos breviter exponemus, quæ ad illa pertinent, transitori subinde ad illa, quæ hoc titulo specialiter memorantur, ut sunt mercatus, & judicia; hæc enim specialiter pertinent ad hunc locum, iis, quæ concernunt matrimonia certis feriis celebrari solenniter prohibita, translatis ad lib. 4. ubi de hoc ex professo, quando exponitur impedimentum, quod explicatur per *Ecclesia vetitum, & dies feriatos.*

¶ I.

De his, quæ positivè præcepta sunt diebus festis.

817. CUM ex dictis constet, in observatione feriarum Sacrarum, quæ supponunt pro festis ab Ecclesia præscriptis, ut

celebrentur tam in foro, quàm in choro, duo præcipi, auditionem missæ, & abstinentiam à servilibus; ambo autem tendant ad hoc, ut talis dies sanctificetur (juxta illud Exod. 20. *memento, ut diem Sabbathi sanctifices*) videtur, principaliter esse præceptum positivum, quanquam de materiali re ipsa importet omissionem servilium, sed eo fine, ut diei Sanctitas operatione, & omissione, sanctificetur, hoc est, sanctis exercitiis transigatur; unde dici poterit formaliter positivum, materialiter negativum, adeoque mixtum ex positivo, & negativo; de primo dicemus hoc §. de reliquis in seqq.

Primum igitur, quod quæ positivum præcipit, est auditio missæ; quam materiam ex professo tradidimus in præceptis primæ tabulæ. Quæstio autem est, an præter auditionem missæ præcipiatur in his feriis, sacra Communio, saltem Paschalis? 2. an aliqua Oratio? 3. an concionis auditio? 4. an aliquæ oblationes faciendæ? 5. an aliqui actus charitatis? 6. an poenitentia de peccatis? Ad. 1. Resp. ex vi præcepti positivi de celebratione Festorum, non præcipi, etiam Communionem Paschalem determinatè ullo die festo; ita Suarez *tom. 1. de Relig. l. 2. de festis, c. 16. n. 2.* Nam, quod semel in anno teneamur sumere Sacram Eucharistiam, est ex vi præcepti divini; non, celebrandi festa; tempus autem Paschale determinavit Ecclesia in *c. omnis utriusque, de poenitent. & remiss.* relicta libertate sumendi eam, etiam extra diem festum intra Paschale tempus, quo clauduntur plures dies non festivi.

Ad 2. Resp. aliquas esse orationes, quas celebrans dicit in missa non suo, sed Ecclesiæ nomine; alias, quæ sunt extra missam; ad has igitur præceptum celebrandi festum non obligat; etsi meritò consulantur; ad eas verò solum, ut illis cum debita attentione, ac reverentiâ intersint. Unde quando dicitur, *ab itinerantibus missam, & orationes* non esse intermittendas, non est sermo de orationibus extra missam; quamvis enim *missa, & orationes*, videantur supponere pro distinctis, intelligendum tamen est de *missa*, in quantum supponit pro *sacrificio*; à quo distinctæ sunt ipsæ orationes, quæ à Sacerdote dicuntur intra missam; hæc enim

¶ Dd 2

enim

enim sacrificio superaddit plures preces, Ecclesiæ nomine dicendas; concomitando sacrificium. Confirmari hoc totum potest, ex c. missas. 64. dist. 1. de consecr. ibi: missas, die Dominico, secularibus totas audire, speciali ordine, precipimus: ita ut ante benedictionem sacerdotis egredi populus non presumat. Quod si fecerint, ab Episcopo publicè confundantur; Orationes enim illæ spectant ad integritatem Missæ.

820. Ad 3. Resp. ex vi præcepti observandis festis, & per se loquendo, non esse sub obligatione, concionem audire; ita Suarez cit. c. 16. n. 6. & plures alii; nam nulla obligatio, ex vi alicujus legis, vel præcepti, dicenda est incumbere subditis per ordinem ad aliquam actionem determinatam, quam nec ipsa lex exprimit, nec necessitas statuendi legem exigit; sed lex celebrandi festa non exprimit obligationem, ad actum determinatè audiendi concionem diebus festis per ordinem ad actum audiendi Missam, & abstinendi à servilibus; nec etiam necessitas statuendi talem legem hoc exigit. Certum enim est, quòd lex celebrandi festa ad auditionem concionis non habeat se, sicut ad auditionem Missæ; hæc enim obligatio & in subditos, & in Curatos cadit absolutè; cum quolibet festo celebrare teneantur, ut populus Missam audire valeat; non autem quolibet die concionari, ut colligitur ex Trid. sess. 5. de reform. c. 2. & sess. 24. c. 4. ubi solum in hac materia loquitur de diebus Dominicis, & solemnioribus festis.

821. Hinc quando in Apostolorum canone 10. dicitur, quòd fideles, convenientes in solennitatibus Sacris ad Ecclesiam, & Scripturas Apostolorum, & Evangelium debeant audire, solum procedit de his, quæ dicuntur in Missa, ad Epistolam, & Evangelium, quæ partes sunt extra substantiam sacrificii, & Missam integraliter, sicut dictum est de orationibus dici solitis in Sacro; & cum dicitur in c. Sacerdote. 63. dist. 1. de Consecrat. excommunicandus, qui Sacerdote Verbum Dei in Ecclesia faciente, egressus fuerit de Auditorio, exponendum est de egressu graviter scandaloso, vel cum contemptu concionantis, tanquam minus liberati, ut notat gloss. in dict. c. Sacerdote, istud c. exponens

juxta c. Sedulo. 12. dist. 38. ubi dicitur, sedulo monendos Scholasticos, ne contemnant Ecclesiasticam simplicitatem.

Dices. 1. q. 1. c. Interrogo Vos. 94. dicitur, aquè servandum esse Verbum Christi, ac Corpus Christi; æquiparatur ergo Verbum Dei corpori Christi; & sensus est non minus peccare illum, qui negligenter audit Verbum Dei, quàm qui indignè tractat corpus Christi: ergo etiam peccat omittens assistentiam Verbo Dei, quàm omittens assistentiam corpori Christi; atqui hæc die festo est de præcepto; ergo & illa. Deinde auditio Missæ die festo est sub obligatione, ex cit. c. missas; ergo etiam auditio Verbi Dei. patet consequ. nam auditio Verbi Dei est fidelibus maximè necessaria, c. inter cetera. 15. de offic. ordin. Demùm: Pastores animarum, quales sunt Episcopi, & Parochi obligati sunt concionem habere diebus festis, in qua necessaria ad salutem Fidelibus proponant; ergo Fideles tenentur huic concioni assistere; tum quia in illorum utilitatem Parochi, & Episcopi obligantur; tum quia frustranea esset obligatio Pastorum, si oves non tenerentur pabulum ministratum recipere; tum quia Trident. sess. 24. c. 4. de reformat. dicit, teneri unumquemquè, Parochia sua interesse, ubi commodè id fieri potest, ad audiendum Verbum Dei.

823. Resp. ad 1. ex c. interrogo Vos, ibi non in omnibus, sed tantum in hoc inter Verbum Dei, & Corpus Christi, fieri æquiparationem, quòd neutrum debeat negligenter tractari, ne scilicet aliquid citra fructum pereat, ut notat gloss. ibid. in casu. Cæterum nullam ibi contineri obligationem, aut præceptum de assistentiâ præstanda Corpori Christi, vel Verbo Dei; quamvis dicatur, si hoc vel illud tractetur, tractandum æquali diligentia; accedit, quòd textus ille non habeat vim canonis; cum solum sit S. Augustini l. 50. homil. 26.

824. Ad c. inter cetera. Resp. verum esse, quòd inibi dicatur, inter cetera, qua ad salutem spectant populi Christiani, pabulum Verbi Dei permaximè nosci necessarium, cum sit spiritualis cibus animæ; nullum tamen ibidem contineri verbum, quo concludi posset, ergo ex vi præcepti, cele-

celebrandi festa, fideles tenentur die festo audire concionem; id enim etiam extra festa quoad singulos, instructione privata. Ex ejus ergo necessitate ad salutem animæ solùm sequitur Fideles teneri ad edificanda sibi necessaria; sed non, ex vi præcepti celebrandi festa.

825. Ad argumentum sumptum ex obligatione Curatorum, prædicandi Verbum Dei, solùm sequitur eos teneri omnibus ministrare illud animæ pabulum, quod est Verbum Dei, ne ulli excusationi locus sit; consequenter, si quis in particulari non possit habere occasionem discendi, quæ scitu ad animæ suæ salutem necessaria sunt, teneri ea discere ex auditione Verbi Dei, necessitate proveniente ex lege, quæ quisque teneretur consulere suæ salutis; non autem per se, ex præcepto celebrandi festa.

826. Ad 4. Resp. ex vi præcepti celebrandi festa, non esse obligationem faciendi oblationes; constat ex consuetudine passim recepta, quin ullo textu, de sanctificatione festorum loquente, ulla obligatio probetur. Unde, quando in c. *omnis Christianus*. 96. dist. 1. de consecr. dicitur: *omnis Christianus procurer ad missarum solemnitas aliquid Deo offerre, & ducere ad memoriam, quod Deus per Moysen dixit: non apparebis in conspectu meo vacuus*; intelligitur solùm de consilio, seclusis illis oblationibus, quæ debitæ sunt in sustentationem Sacerdotis pauperis; sed sic obligatio non est ex vi præcepti celebrandi festa. Et quamvis gloss. ibi, V. *Vacuus*, dicat: *facere oblationes in diebus privatis, esse Consilium*; sed in diebus festis, esse præceptum; & ita videatur, quòd oblationes sint ex debito exigendæ, & ad eas dandas parochiani sint cogendi; arg. 16. *quest. 1. c. statumimus*, arg. *contra* 12. q. 1. c. *duo*: Sed credo, quòd si Sacerdos pauper est, potest eis divina officia subtrahere, nisi dent ei oblationes, ut *extr. de sim. c. cum sit*. 12. *quest. 2.* statim tamen in Additione ibidem subjungitur: bene dicit, *credo*, secundum legem cujus fuit ista gloss. tota, & idem sentit H. qui dicit, quòd non credit, quòd oblationes, quæ voluntariè, vel ex devotione fiunt in

festivis diebus, sint debitæ: & possint de jure peti: & idem sentit Frater Ray. Arch.

Ad 5. Resp. ex vi præcepti celebrandi festa, non dari obligationem ad exercendam dilectionem Dei, prout dicit actum formalis dilectionis, condistinctum à dilectione exercita, quæ fit per observantiam eorum, quæ illo præcepto formaliter præcepta sunt, juxta illud Christi, *qui habet mandata mea, & servat ea, hic est, qui diligit me*. Ratio autem est ex eo, quòd nec jure divino, nec humano habeatur ex vi præcepti celebrandi festa, dari obligationem formalis dilectionis Dei; nam festa instituta sunt ad vacandum Deo non quibuscumquè operibus exercendis, sed auditione missæ, & abstinentiâ à servilibus. Cæteri actus, etsi valde laudabiliter fiant; at ex præcepto servandi festa, sub obligatione non sunt; ita S. Thomas. 2. 2. q. 122. a. 4. & alii. Idem ex iisdem rationibus dicendum venit de actu penitentia; nam etiam peccator præstare potest auditionem Missæ, & cessationem à servilibus, etsi nihil de condigno mereatur; præceptum enim impletur positione actus præcepti, secundum quod est sub præcepto.

827.

§. II.

De his, quæ prohibita sunt die Festo.

TRIA sunt, quæ diebus festis interdita sunt, opera servilia, mercatus, & placita; de quibus à n. 794. Potissima difficultas in praxi est, dare regulam cognoscendi, ac distinguendi opera quædam, de quibus inter DD. controversatur, an sint servilia? an liberalia? quinque plerumque actiones numerantur, de quibus disceptatur; primum est scribere, vel transcribere lucri, & mercedis gratiâ; hoc enim plures Summistæ annumerant operibus servilibus, ut videri potest apud Azor. p. 2. l. 1. c. 27. q. 1. Secundum est, pingere, quod saltem aliqui censent servile, propter asinitatem cum transcriptione, præsertim

828.

Dd 3

tim

tim si fiat lucri; vel mercedis causâ. Tertium pariter dicunt servile, *lucri causâ piscari, aucupari, venari*; ut vult Armilla, Angelus, Sylvester, & alii apud Azor cit. q. 7. Quartum est *preliari*, & servile esse docet Castropal. de *observ. fest.* D. 2. p. 5. num. 11. Quintum est, *iter agere*; hoc enim servilibus annumerat Cajetanus, Sotus, & Abulensis, apud Castropal. cit. n. 12.

§29. Ad horum resolutionem, sicut in omni quæstione, statuenda est distinctio inter opus *servile*, ac *liberale* ex utriusquæ definitione: & quamvis nec in hoc puncto consentiant Doctores; præ cæteris tamen rectius definiri videtur *opus servile*, quod proximè, ac immediatè commoditati corporis inservit, & regulariter à servis præstari solet, seu in quibus unus homo alteri inservire solet, seu per ordinem ad quorum exercitium servos deputatos habemus; nam sunt quædam opera immediatè commoditati corporis deservientia, quæ Dominis, & servis communia sunt, nec tamen passim habentur *servilia*: unde opus, quod proximè, ac immediatè refertur ad instruendam mentem propriam, vel alienam, atquæ adeo deservit animo, *liberale* dicitur; & sic utrumquæ definire, videtur de mente D. Thomæ. 2. 2. q. 122. a. 4. & in 3. dist. 37. a. 5. q. 2. ad. 2. & tenet Castropal. cit. p. 5. num. 1. videturquæ ad mentem Ecclesiæ in festis prohibentis *servilia*, ut tali die major, & potior cura sit animi, quàm commoditatis corporum, exceptis tamen quibusdam, quæ quotidianæ corporis necessitati danda sunt.

§30. Ne autem in hoc fiat confusio, quando dicimus, *liberalia* esse, quæ immediatè ordinantur ad animum; & *servilia* quæ ad corporis commoditatem, debere intelligi *de fine operis*, non autem ipsius *operantis*. Communiter enim *finis operis*, ab operante ulterius dirigitur, ac in alium finem (lucrum v. g.) ordinatur, qui finis est *finis operis* solum *extrinsecus*, & mediatus; nec in præsentia attenditur. Sic in omni arte, vel scientia practica, sumpta pro actibus regulantibus, seu ipsis regulis dirigentibus operantem, alius est *finis intrinsecus*, proximus, & adæquatus *actuum regulantium*; alius *regulorum*; alius *operantis*

ex directione talium *regularum*, seu præceptorum talis artis, vel scientiæ practicæ. Certum enim videtur, finem intrinsecum, proximum, & adæquatum regulæ, seu præcepti, haberi formaliter solâ positione actûs regulati, seu positione actûs, secundum quod exigitur ab ipsa regulâ, & præcepto; hoc enim *præcisè* posito conquiescit regulâ, & satis fit adæquatè præcepto, v. g. de audiendo Sacro, de formaliter diligendo Deo; posita enim auditione Sacri, vel dilectione Dei, prout oportebat ex præscripto regulæ, vel præcepti, adæquatè illi satisfactum est; ex quo aliquando in Philosophia docui, objectum proximum, & adæquatum artis acceptæ pro actibus regulantibus, esse ipsos actus regulatos prout oportebat ex præscripto regulæ positos; cum in qualibet scientia operativa, vel arte, finis proximus, & adæquatus idem realiter fit cum objecto illius proximo, & adæquato, seu opere artificioso per se intento. Cum autem ipsi quoque actus regulati, & ipse operans rursus habeant alios fines, & objecta, non propterea finis istorum cum fine intrinsecò actuum regulantium, & præceptorum confundi debet; his observatis:

Sequitur ex hoc, quòd opus quoddam, ^{831.} vel operatio, ex fine suo intrinsecò, & immediato directè ordinanda ad instruendum animum (v. g. intellectum, voluntatem,) ex intentione operantis ordinetur, directè etiam in commoditatem corporis, v. g. ad acquirendum inde lucrum, non rectè inferri, tale opus exercitum esse *servile*; quia in ordine ad hoc non attenditur finis operantis, qui operi est extrinsecus; sed finis operis, is nimirum, in quem ipsum opus proximè, ac per se ordinatur. Et ideo, cum *scribere*, vel etiam *transcribere*, spectato fine suo intrinsecò, & directò, ordinetur in bonum animi (nimirum ad scientiam, illuminandum intellectum, instruendam memoriam propriam, vel alienam; est enim quædam internorum mentis conceptuum notificatio, seu locatio) licet à scribente ordinetur ad lucrum, & mercedem exinde reportandam, per se loquendo non erit opus *servile*, ac die festo, *ex vi præcepti celebrandi festum cessat*.

cessatione operum servilium, prohibitum. Dixi per se; nam per accidens quodvis opus liberale (in quantum impedit positionem actus, lege debitam (v.g. auditionem Sacri) indirectè prohibitum est. Omnis enim lex positiva, directè præcipiens positionem alicujus actus, indirectè prohibet exercitium impossibile cum positione actus præcepti. *Scribere* igitur, aut etiam *transcribere*, licet causa lucri, non est opus *servile*; & ita tenent; quoad *scriptionem* Suarez tom. 1. de relig. l. 2. c. 24. Fagundez in V. præcept. Eccl. l. 1. c. 11. à n. 3. & alii; quoad *transcriptionem*, Bonacina in 3. præcept. Decalog. q. unic. p. 2. num. 25. quoad utrumquè Castropal. cit. à n. 3. cum pluribus aliis.

832. Actionem *pingendi* (esto etiam non fiat causa lucri) de se *servilem* esse, probabilius tenet Suarez cit. tom. 1. l. 1. c. 26. Fagundez, Bonacin. & alii; cum proximè ordinetur solum ad assimilationem ejus, quod imitandum est; quin per hoc directè, ac immediatè quaratur instructio mentis, vel excitatio memoriæ, licet per accidens contingat; & potius tendat ad oblectationem corporis per visum. Et quamvis quandoque exerceatur etiam ab Illustribus, causâ recreationis, vel otii pellendi; ex hoc tamen non fortitur, quod directè intendat bonum mentis proximè; præsertim, cum regulariter, & de se fieri soleat solum ab his, qui alieno servitio destinati sunt per opera sua.

833. *Piscationem*, *Ancupationem* vel *Venationem* esse opus *servile*, tradit Suarez cit. tom. 1. l. 2. c. 28. à num. 3. & alii; nam istæ actiones de se proximè ordinatæ sunt in bonum corporis; idem tenet de bello D. 13. sect. 7. cum sit actio de se merè corporalis, & in corporis commoditatem; non tamen, *iter agere*; ita Suarez cit. c. 27. nam *iter agere* curru, vel equo, de se non ordinatur proximè in corporis commodum, nec regulariter per servos exerceri solet; sic etiam Castropal. & apud illum alii. p. 5. à n. 9.

834. Not. tamen, quasdam actiones, licet serviles, inducta jam consuetudine permitti etiam in festis, necessitate etiam id exigente; in his numeratur præliatio,

præsertim *Missâ* prius auditâ; in bello enim defensivo æquè, ac offensivo, tales operæ revera multum necessariæ; propter quod excusantur etiam servi ad eum finem conducti pro eruendis fossis, faciendis vecturis, &c. ita Suarez cit. D. 13. sect. 7. n. 24.

835. Similiter excusant venationem, ancupationem, piscationem, idque ratione consuetudinis, ubi recepta est; sic Tolemus l. 1. c. 24. Suarez cit. l. 2. de festis. c. 28. num. 5. Fagundez, & alii. Unde, quando in c. licet, de Feriis, hæc cum piscatio die festo Parochianis Archiepiscopi Triburiensis indulta fuit, non tam fuit dispensatio, quam declaratio, quod stante necessitate, quam allegabant, pro facienda tali die captura, cæteris non opportuna, illa actio, quantumvis de se servilis, non veniat sub lege. Hinc etiam in itineribus distinguendum est, præsertim quoad vecturas, quæ fiunt per currus. Istæ enim, quæ fiunt necessitate itinerantium, consuetudine jam receptâ permittuntur; aliæ sunt, quæ directè spectant corporis commoditatem, ut sunt vecturæ lignorum, fœni, &c. Similes revera serviles sunt, nec die festo permittuntur, in qua re plurimum nunc pendet ex usu diversarum Regionum non improbatum per Ecclesiasticos, quibus curæ est, observantiam Festorum tueri.

836. Quæ porro veniant nomine mercatus, exposuimus n. 795. illum videtur Castropalaus cit. D. unica, de observat. fest. p. 6. num. 5. annumerare operibus liberalibus; certum tamen est, potiori parte tendere ad corporis commoditatem, & plurimum exerceri, in Nundinis saltem minoribus, à mechanicis, & opificibus; quamvis, ubi sunt Nundinæ solennes, potiori parte Mercatorum, celebrentur per homines non mechanicos, quales censerentur non possunt Mercatores grandium quandoque mercium.

837. Communis ceteròquin regula est, opera liberalia die Festo licitè, validequè fieri, exceptis paucis expressis à jure, *mercatus* nimirum, & *fori*, seu judicialium, de quibus c. 1. h. t. ibi: *omnes dies Dominicos à vespera in vesperam, cum*

cum omni veneratione decernimus observari, & ab omni illicito opere abstinere: ut in eis mercatus minimè fiat, neque placitum: neque aliquis ad mortem, vel ad pœnam judicetur, nec Sacramenta (nisi pro pace, vel alia necessitate) præstentur. & c. *fin. eod.* ubi tamen semper additur limitatio, quando vel servilia, vel etiam alia prohibentur, ut in dict. c. 1. *nisi pro pace, vel alia necessitate fiant;* c. 3. *eod. ibi: eorum captioni ingruente necessitate intendere;* c. *fin. eod. ibi: nisi necessitas urgeat vel pietas,* ubi sermo est de operibus judicialibus.

§. III.

De operibus judicialibus prohibitis die Festo.

338. **Q**uestio 1. est, de citatione, in quantum explicat mandatum Judicis de citando Reo, ac ejus executione; illam porrò sic acceptam die festo non modò illicitam, sed etiam invalidam esse, communis tenet. Loquimur autem de festis, prout explicant dies feriatis, seu festivos legitimâ Ecclesiæ autoritate ad Dei, & Sanctorum venerationem inductos; ratio sumitur ex c. *fin. h. t.* ubi Gregorius IX. recensitis præcipuis diebus feriatis (etiam annumerando illos, quos Ordinarii locorum in suis Dicecesibus duxerint cum Clero, & populo solenniter venerandos) subjungit: *quibus utiquè solemnibus feriis (nisi necessitas urgeat, vel pietas suadeat) usque adeo convenit ab hujusmodi abstinere, ut consentientibus etiam partibus, nec processus habitus teneat, nec sententia, quam contingit diebus hujusmodi promulgari. Licet diebus feriatis, qui gratia vindemiarum, vel Messum, ob necessitates hominum, indulgentur, procedi valeat, si de partium processerit voluntate.*

339. Et quamvis in hoc allato textu explicitè solum loquatur Pontifex de processu; & sententia judiciali; prohibitionem tamen annullativam secus gestorum procedere de omni actu jurisdictionis con-

contentiosæ, celebrato tali festo, constat ex initio ejusdem c. *fin.* ibi: *quamvis non prorogari, sed expediri deceat questiones; debet tamen judicialis strepitus, diebus conquiescere feriatis, qui ob reverentiam Dei noscuntur esse statuti;* quibus post enumeratos dies illos (inter quos etiam expressè veniunt dies feriati in honorem Sanctorum) subjungit dictam clausulam irritantem; nec dubium est, citationem pertinere ad iudicium, processum, seu actus jurisdictionis contentiosæ, ut constat ex hæctenus dictis; ergo facta die festo illicita est, & nulla; consequenter perinde, ac si facta non esset, in ordine ad effectus juris, quos legitimè cœteròquin facta parit.

Ex hac decisione c. *fin.* deducitur, omnes actus jurisdictionis contentiosæ, diebus Feriatis in honorem Dei, & Sanctorum, seclusa necessitate, vel pietate celebratos, esse prohibitos non utcunquè, sed irritantè ipso jure, ibi: *nec processus teneat, nec sententia;* adeoque etiam receptionem, & examinationem testium, sub qua 1. venit interpositio iurjurandi, de quo c. 1. *h. t.* ibi: *nec Sacramenta præstentur;* 2. ipsa depositio testium; quia revera pertinet ad substantiam iudicii, & processus; & fit autoritate Judicis eam exigendo, & exhibendo, ut tradit Suarez tom. 1. de Relig. c. 2. de festis. c. 30. num. 16. Fagundes in præcept. Eccles. l. 1. c. 13. numer. 16. & alii. Nam licet Sacri canones supr. cit. non omnem partem processus die Festo celebrati annullent, sed eam tantum, quæ contentiosam autoritatem Judicis imbibit; hoc tamen ipsum cadit non modò in iuramentum (nam hoc denotant verba: *judicialis strepitus;* hoc est, actus contentiosæ, ac iudiciariæ jurisdictionis) sed etiam depositionem testium die Festo.

Deducitur. 2. oblationem libelli præcisè, factam ab Actore, die Festo, nec invalidam, nec illicitam esse; cum nec sit actus judicialis (utpote antecedens citationem, à qua primum incipit iudicium minus strictè sumptum; nec imbibat contentiosam Judicis autoritatem; sed sponte fiat ab Actore, nullo judi-

judiciali actu provocato; sic Fagundez *cit. l. 1. c. 13. n. 21. & alii.*

Deducitur 3. sententiam Judicis inter partes, quæ supponit præviã causæ cognitionem, latam die festo (prout hic de festis agitur) & illicitam, & nullam esse; quia sic revera imbibit strepitum forensem, seu jurisdictionem Judicis contentiosam; secus, ubi non exigit judicialem causæ cognitionem, propter rationem contrariam; sic Azor. *p. 2. l. 1. c. 27. q. 22. Suarez cit. l. 2. c. 30. n. 9.*

Deducitur 4. id procedere de sententia judiciali inter partes cum cognitione causæ, non tantum in causa criminali, sed etiam civili, imò & spirituali. Textus enim c. finalis indefinitè loquitur de qualibet sententia, quæ fertur ex processu cum strepitu forensi, seu judiciali; sic Castropalaus de observantia Festorum, *D. unica, p. 7. n. 10.*

Dices; ergo nec valebit sententia censuræ lata die festo. Resp. affirmativam teneri ab Antonio Butrio in *c. ult. de Feriis.* cum omnis vox Judicis silere debeat in talibus feriis, *L. ult. C. de Feriis;* negari verò à Castropalao *cit. n. 11. & aliis,* volentibus *c. fin. non intelligi de sententiis à delicto removens;* & non punitivis, sed medicinalibus; nec deniquè illis, quæ sunt solum *Superioris medentis,* non *judicantis.*

842. In hac quæstione suppono, sermonem esse de sententia censuræ lata ab homine, non à jure; quo posito dist. illatum: ergo nec valebit sententia censuræ, lata die festo, quæ non prærequirit causæ cognitionem, *C. secus, N. illatum.* Ad rationes in contrarium Resp. quamlibet sententiam, quæ pœnam aliquam infligit, tendere ad removendum à delicto; & non semper ex fine suo intrinseco, & immediato; & mihi probabilius videtur sententiam censuræ sive à jure, sive ab homine latam, ex fine intrinseco legis, aut sententiæ, esse punitivam; ac medicinalem solum ex fine Legislatoris, vel censurantis; qui est finis extrinsecus legis, vel sententiæ. Hinc pariter negandum venit, sententiam censuræ, latam præviã cognitione causæ, non esse *Judicis judicantis.*

843. Deducitur 5. executionem sententiæ sive criminalis, sive civilis, factam die festo, & illicitam, & invalidam esse; cum
Tom. II.

sit actus, & complementum strepitus judicialis, imbibens jurisdictionem contentiosam Judicis; Felinus in *c. fin. de Judicis n. 13. Suarez cit. c. 30. n. 11.* Nec obstat ratio Panormitani, contrarium sentientis in *c. fin. de Feriis,* & *c. fin. de judic.* quia licet *executio* pertineat ad Ministros Judicis, & hic functus sit officio suo in pronuntiando; finis tamen judicii, prout pendet à jurisdictione Judicis, non habetur simpliciter sine executione; cum hæc non fiat juridicè, nisi ut pendens à Judicis jurisdictione contentiosa. Not. autem, quando dicimus, *valem executionem* esse irritam, ac nullam, debere intelligi, quando consistit in facto, quod revocari potest, saltem quoad effectus juris, quos cæterò quin pareret, si valida foret, non obstante, quòd infirmari possit.

Magis controversum est, an actus appellationis, die festo interpositus sit licitus, & validus? Rationes negandi, propositas ab aliis, affert Castropalaus *cit. n. 13. & sunt sequentes;* primò, quia appellatio judicialis est pars processus; sed processus habitus die festo non tenet; ergo neque appellatio. Secundò, pertinet ad strepitum judicii; cum suspendat jurisdictionem in Judice à quo, & firmet in Judice ad quem. Tertio, prosequi appellationem in die festo illicitum est, ex *L. 1. C. de Feriis;* ergo à fortiori illam statuere: Quarto, cum proponitur Judici appellatio, ipse cognoscere debet, an justa, & legitima sit? ut hac ratione à cognitione causæ abtineat; sed totum hoc pertinet formaliter ad strepitum judicialem; ergo. Quintò, nullo jure habetur, appellationem judicialem licitam, & validam esse; ergo absque fundamento affirmabitur. Sextò, quia nulla excogitari potest necessitas interponendi die festo appellationem; cum ad appellandum decem dies concedantur, in quibus, moraliter loquendo, plures profecti sunt.

His tamen rationibus responderi potest; & quidem ad. 1. dicendo, non omnem partem processus prohibiti die festo, esse prohibitam, sed solum eam, quæ vel est exercitium jurisdictionis contentiosæ, vel eam imbibit; sic oblatio libelli, esto fiat in ordine ad processum, licita est die festo, quia tamen est actus, qui secundum se non est exercitium jurisdictionis,

Ee

hæc

nec eam imbibit, non est strictè judicialis; appellatio autem similiter est solum actus justæ defensionis, in quantum præcisè importat provocationem ad altiorem Judicem; & idè etiam in *L. 1. C. de Feriis*, conceditur, in feriis tam repentinis, quàm solemnibus; ergo ab ipso jure agnoscitur non esse actus, qui nomine *judicialis strepitus* veniant sub lege prohibente.

346. Ad 2. Resp. verum esse, appellationem interposità suspendi appellationem Judicis à quo, non ab ipso appellante, vel ejus appellatione; sed à lege tunc ligante manus talis Judicis; ex hoc autem non sequi, esse actum judicialem, licèt fiat in judicio; hinc habet se ad similitudinem recusationis Judicis, quæ, in quantum importat merum actum recusandi, non videtur inhiberi die festo. Ad 3. Resp. C. antecedens; nam hæc prosecutio sine strepitu judiciali fieri non potest; secus appellatio; sic prosecutio petitionis in libello prohibita est, quin prohibita sit oblatio libelli.

347. Ad 4. Resp. 1. non deesse, qui existiment cognitionem Judicis, num appellatio interposita sit legitima? venire sub prohibitione, ubi necessitas exigit, etiam die festo appellationem interponi, urgentè nimirum justa defensione. Resp. 2. dato illam cognitionem prohiberi; non propterea exinde prohiberi merum actum provocandi; instantia est ex oblatione libelli die festo licita, & valida, quin licèt ulterius ex eo Judex procedat ad causæ cognitionem, vel citationem partis. Ad 5. Resp. sufficere, quòd nullo jure doceatur efficaciter interdicta; & valere, licerequè ostendi potest ex *L. 1. C. h. t.* quam legem jus Canonicum recepit. Ad 6. Resp. plures esse titulos necessitatis, vel pietatis; ut si appellans non possit diutius abesse; si sit pauper, vel aliàs statim Victor procederet ad executionem, &c.

348. Ex his dicendum videtur, etsi opinio negantium appellationem die festo esse validam, & licitam probabiliter procedat; affirmantium tamen, satis communem, non minus probabiliter teneri, in quantum loquitur de solo actu appellandi; & ita tenet gloss. in *c. fin. de Feriis*, Panormit. & Felinus, ibid. aliique complures, cum Haunold. *tom. 5. tract. 3. n. 214. de appellationem.*

Not. præterea, quando hic dicimus actus judiciales die festo exercitos esse illicitos; ac invalidos, nos loqui de festo, prout explicat Ferias Sacras, in choro, & foro celebrandas cum obligatione audiendi eo die Missam; adeoque non de feriis, etiam Ecclesiasticis, quibus solum interdiciuntur Nuptiæ cum solemnitate; nec de feriis repentinis (de quibus *n. 793.*) si actus judiciales in illis celebrentur de consensu partium; tunc enim non celebrantur invalidè; secus, si una parte invitâ, ut habetur *L. 6. ff. h. t.* ibi: si feriatis diebus fuerit judicatum, lege cautum est, ne his diebus judicium sit, nisi ex voluntate partium, & quod aliter adversus ea judicatum fuerit, ne quis judicatum facere cogat.

Not. 2. idem, quod de feriis repentinis dictum est, tenendum de feriis rusticis; ex *L. 1. ff. eod. ibi: ne quis messum, vindemiarumquè tempore Adversarium cogat ad judicium venire, oratione Divi Max. exprimitur; quia occupati circa rem rusticam in forum compellendi non sunt. Sed si Prator aut per ignorantiam, vel socordiam evocare eos perseveraverit, hique sponte venerint, si quidem sententiam dixerit presentibus illis, & sponte litigantibus, sententia valebit, tametsi non rectè fecerit, qui eos evocaverit;* excipe tamen certas causas, quibus cogi poterimus, & per id tempus, cum messes, vindemiarumquè sunt, ad Pratores venire, scilicet, si res tempore peritura sit, hoc est, si dilatio actionem sit peremptura. Sane, quoties res urget, cogendi quidem sumus ad Pratorem venire; Verum ad hoc tantum cogi æquum est, ut *lis contestetur.*

Not. 3. quæ diximus invalidè, ac illicitè fieri quoad strepitum judicialem; procedere quoquè de Arbitro, qui nimirum jure datur, & procedit instar Judicis; secus de Arbitratore solum rogato à partibus pro amicabile compositione; hoc enim fit sine interventu, sine ullo judicio, ordinario, vel delegato; ita communis.

Not. 4. actus illos illicitos, & invalidos, excusari à culpa, & nullitate, si fiant die festo, causâ necessitatis, vel pietatis, ut liquet ex facta exceptione per ipsum jus apposita in *n. 850.* Exempla sunt; si periculum sit in mora, si personæ sint miserabiles, pupilli, vel causæ celeritatem exigentes;

res; id, quod determinare, relinquitur arbitrio prudentis, & periti Judicis; hinc nomine necessitatis venit periculum temporalis damni privati, vel publici, L. 1. §. Sed excipiuntur. ff. de Feriis, ibi: *si res tempore peritura sit*, &c. de quibus V. Castropal. *cit. de observat. festorum D. unica. p. 7. num. 17.* ubi tamen nota, ut causa necessitatis, vel pietatis, seu religionis excuset, causam debere, esse certum, ut prævaleat in casu legis certæ.

853. Not. 5. in quæstione, an *quæcunque jura-menta in c. 1. h. t. die festo prohibita sint* affirmari à Panormit. *in dict. c. 1. n. 8.* sed intelligendum de solis juramentis *judicialibus* tradi à Cajetano 2. 2. q. 122. a. 4. §. *secundum*; mediam sententiam rectius teneri à Suarez l. 2. de festis. c. 30. n. 17. dicente, prohiberi omnia, & sola *judicialia*, & firmantia, seu *adjecta contractibus* prohibitis; nam cum *judicialia*, & mercatus tali die æquæ vetita sint, etiam ea prohibita consequenter censerentur debent, reliqua in eorum firmitatem.

854. Not. 6. dubitari, an Judex die festo licite, ac valide det mandatum executionis post jam latam sententiam? fieri posse etiam ipsam executionem in feriis repentinis, & rusticis, censet Haunoldus *cit. n. 220.* imò & Sacris, si non requiritur causæ cognitio, Abbas *in c. fin. h. t. n. 20.* sed etiam solum mandatum faciendi executionem est exercitium jurisdictionis contentiosæ; quamvis aliqui velint, non interdici quodvis exercitium hujus jurisdictionis; sed tantum *judiciale*, quod etiam domi potest fieri, ut mandatum citationis.

855. Not. 7. specialiter etiam controverti, an valeat citatio, mandata quidem, & facta in die festo, sed in diem non festum? 2. si etiam in diem feriatum? In primo casu valere talem citationem, si non referatur ad diem festum, nisi terminum extrinsecum v. g. ad diem dominicum exclusivè, tradit Haunold. *cit. num. 223.* in secundo casu, valituram affirmat innocentius *c. fin. h. t.* sic, ut non quidem teneretur citatus adesse ipso die festo, sed proximo non festo, quin ex hoc haberi posset contumax.

Secunda sententia, simpliciter negat valere; tertia distinguit, & negat valere,
Tom. II.

si dies festus *specificè* exprimat v. g. *proximo die Dominico*, vel *proximo festo B. V. Annunciata*: affirmat valere; si dies festus non exprimat *specificè*, sed v. g. solum tali die mensis, esto contingat, eo die esse diem festum, ut si iubeatur adesse 25. Nov. & in eo loco festum S. Catharinæ sit festum; sic tamen, ut ad declinandam contumaciam sufficiat, quod citatus adsit proximo die non festo; Secunda opinio tribuitur Fagnano; tertia, Zoëtio *h. t. n. 16.* & Ant. Perez *in Cod. h. t. n. 9.* quorum ratio est, quod talis citatio valeret, cum expressione, quod si expresso tali die contingeret, esse festum, compareat proximo non festo; at, etiam hac expressione non facta præsumitur ex intentione citantis eadem conditio; ne præsumamus eum velle contra legem agere; ergo.

ARTICULUS IV.

De reliquis pertinentibus ad hunc titulum.

856. PRIMA quæstio fieri potest occasione dictorum de feriis, qualiter accipiendum sit *initium*, & *finis* Festorum, ut sciatur tempus, intra quod cessandum, vel extra quod vacari possit servilibus? hanc quæstionem Archiepiscopus Terdonensis proposuit Alexandro III. ut habetur *c. 2. h. t.* cui idem Pontifex respondit: *licet scriptum sit, de vespera in vesperam celebrabitur Sabatha vestra: festorum tamen principium, & finis juxta eorum qualitatem, & diversarum regionum consuetudinem debet attendi: & sicut magnitudo dierum exigit, prius incipere, & tardius terminari; & c. 1. eod. ibi: omnes dies Dominicos à vespera in vesperam*, cum omni veneratione decernimus observari; hinc dubitari potest, an modus incipiendi, & terminandi festa, vel diem Dominicum, sit juris divini, vel tantum Ecclesiastici? affirmativam quoad primum sequitur Panormitanus hic; Sylvester autem V. *Dominica q. 2.* hoc restringit ad sola festa primæ Classis, quales sunt Dominica, Natalis Domini